

GÁBOR JENŐ (1893-1968)

Csendélet gitárral, 1927

Kollázs, karton, 28,5x37 cm
Jelezve jobbra lent: Gábor J. 1927

Kezdő ár: 3 500 000 Ft / 10 769 EUR
Becsérték: 5 000 000 – 7 000 000 Ft
Estimated value: 15 385 – 21 538 EUR

PROVENIENCIA:

■ egykor Gábor Jenő hagyatékában

Gábor Jenő számára a pedagógusi pálya nyújtott megfelelő anyagi biztonságot a nyugodt alkotómunkához. Pécsi tanári állása azonban nem jelentett elszigeteltséget számára.

Az 1920-as években szoros kapcsolatban állt a hazalátogató „bauhauslerekkel”. Breuer Marcell, Forbát Alfréd, Molnár Farkas, Stefán Henrik és Weininger Andor egyaránt pécsi származásúak voltak, akikkel nyaranta elmélyült, termékeny beszélgetéseket és vitákat folytatott a művész. Aktivitására jellemző, hogy levelezésben állt Kassák Lajossal is. Kapcsolatuk emlékét őrzi egy MA címlapterv, melyet Gábor 1925-ben készített az emigráci-

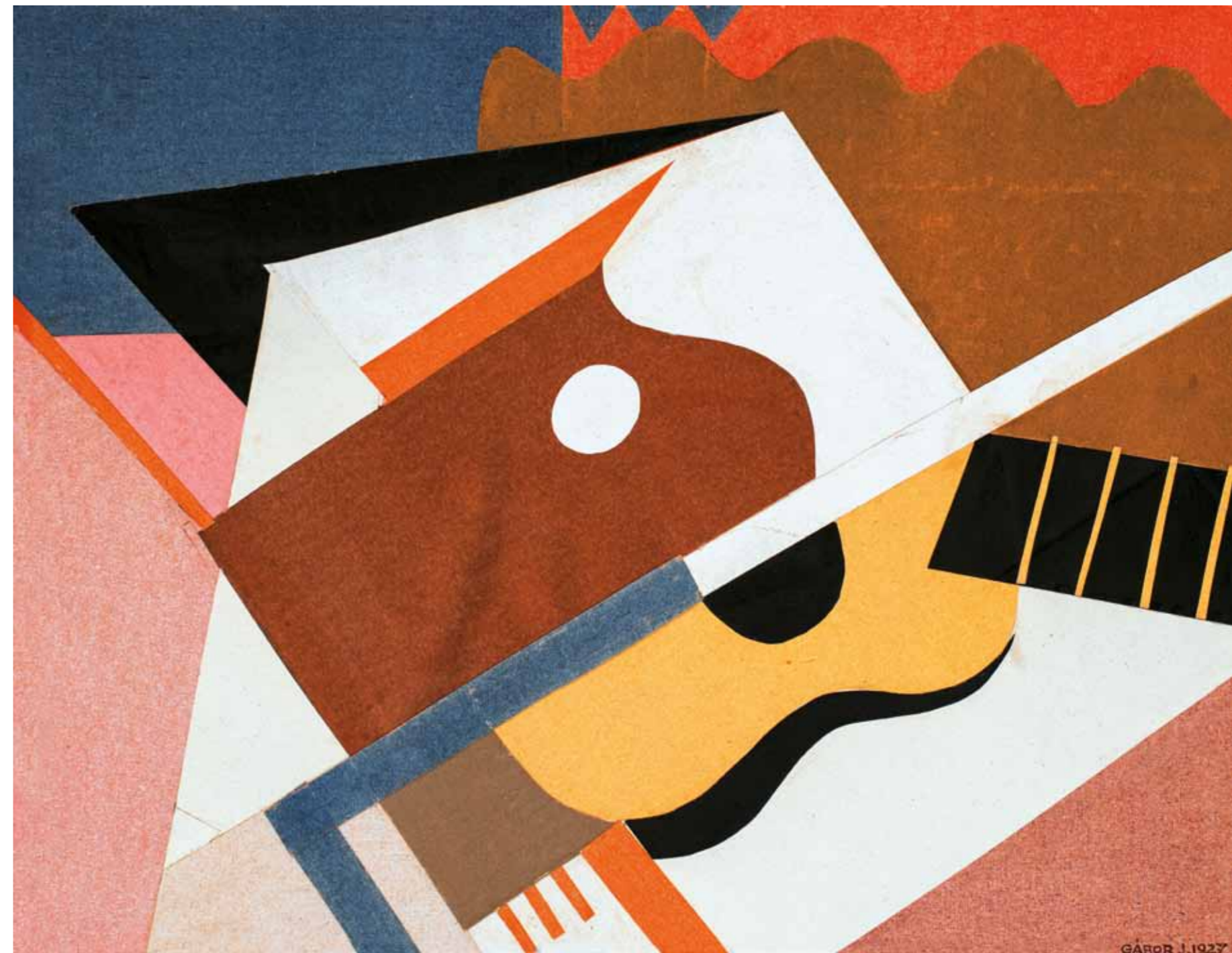
1. Gábor Jenő: Kollázs V. (Fej), 1927
Janus Pannonius Múzeum, Pécs

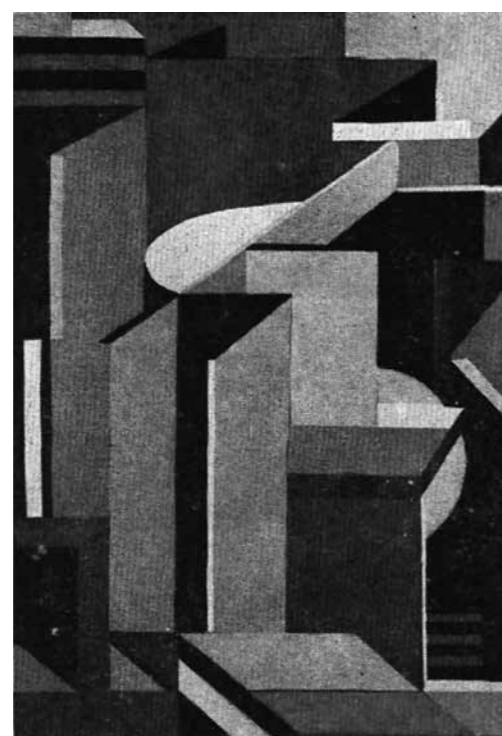
2. Gábor Jenő: Akrobaták, 1930
Magyar Nemzeti Galéria Budapest

óban élő főszerkesztő számára. A progresszív törekvések iránti nyitottságát jelzi, hogy évekig előfizetője volt a Cahiers d'Art-nak, a Kunst und Dekorationnak, a Der Sturm-nak. Mi több, tanulmányutakat is tett Nyugat-Európában: 1926-ban feltehetőleg Dessau érintésével Párizsban, 1931-ben Berlinben, 1937-ben pedig újra Párizsban töltött néhány hónapot. Gábor Jenő persze nemcsak a nyugati-európai jelenségekkel volt tökéletesen tisztában. A szintén pécsi származású Vaszary-tanítvány, Klie Zoltánon keresztül a haladó szellemiségű budapesti művészkörökkel is kapcsolatban állt. Tagja volt a KUT és az UME társaságának. A két

csoportosulás tárlatai mellett pedig 1930-ban részt vett a Kepes György, Korniss Dezső, Vajda Lajos és Trauner Sándor nevével fémjelzett, a Tamás Galériában megrendezett Új progresszív művészek című kiállításon is. Az 1920-as évek második felében készült alkotásait látva tökéletesen kirajzolódik az a szellemi térkép, mely a korszak nemzetközi áramlatainak hazai lecsapódását mutatja. **Ahogy a korszak legtöbb jelentős oeuvre-jében, Gábor Jenő festészetében is egymásba oltva jelentkezett a francia purizmus, az École d' Paris, az art-deco, valamint az internacionális konstruktivizmus, illetve a Neue Sachlichkeit hatása.**

3. Molnár Farkas: Harlekin, 1926
magántulajdon

4. Gábor Jenő: Kollázs I., 1927
Janus Pannonius Múzeum, Pécs

5. Gábor Jenő: Kollázs II., 1927
Janus Pannonius Múzeum, Pécs

6. Georges Braque: Gitar és klarinét, 1918 (kollázs)

7. Pablo Picasso: Gitar, 1924

Akár a KUT, akár az UME progresszív szárnyának képviselőit tanulmányozzuk, jól látható, hogy az új nyugati impulzusok soha sem „vegytisztán”, hanem – egy jó adag egyéni ízzel megspékelve – egymással párhuzamosan jelennek meg az egyes életművekben. Stílusát legkövetlenebbül Molnár Farkas és Stefán Henrik befolyásolhatták a 1920-as évek második felében.

A két „bauhausler” ekkor már idehaza dolgozott, s az 1927 környékén készült „klasszicizáló” kompozícióik hűvös szerkezetisége Gábor Jenő 1928-1930 körül született alkotásain is felbukkant.

Feltehetőleg Molnár terelte figyelmét a kollázs technikája felé is, mely a művész kezében kiváló eszköznek bizonyult az új nyugat-európai irányzatok tér- és színproblémáinak megértésében. Gábor Jenő számára már csak azért is követhető példának bizonyultak Molnár Farkas és Stefán Henrik ekkor készült alkotásai, mert ő maga is a neoklasszicizmus felől közelítve értette meg a berlini és a párizsi progresszív művészet eredményeit. A két metropolisz művészeti hatásának köszönhetően pedig a purizmus, valamint a

konstruktivizmus analitikus szemlélete egyre nagyobb teret nyert alkotásmódjában. Képeinek stílusa továbbra is a figurativitás határain belül maradt, de az ábrázolt motívumokat azok jellemző és lényegi formaelemeire bontotta. Ahogy a francia puristák esetében, úgy nála is az egyes részletek jellemző nézetei, homogén geometrikus befoglaló formákra egyszerűsítve, szimultán módon kerültek egymás mellé a vásznon. A kollázs a motívumok jellemző részleteinek tanulmányozása, valamint a hangsúlyos komponálás elsajátítása szempontjából vált izgalmassá számára. Bár csupán öt ilyen alkotása ismert, feltételezhető, hogy hosszasan és elmélyülten foglalkozott a műfaj adta lehetőségekkel. A fennmaradt darabok közül kettőn térproblémákat tanulmányozott, ezek inkább a konstruktivizmus hatásáról árulkodnak (*Kollázs I és II*, 1927). Az itt bemutatott kollázs és ennek párdarabja, a pécsi Janus Pannoniusz Múzeum tulajdonában lévő *Kollázs V. (Fej)*, 1927) ezzel szemben a francia purizmus „tárgyasabb” szemléletét tükrözik, mely Ozefant, Picasso, s még inkább Juan

Gris és André Lhote 1920-as években készült alkotásainak képi világát idézik.

A négy kollázs jól példázza, hogy az internacionális konstruktivizmus és a francia purizmus hatása egyszerre jelentkezett Gábor Jenő festészetében. A lényegre koncentráltan kiemeli az egyes törekvések számára izgalmas megoldásait, melyeket később sokalakos kompozícióin hasznosított. Tematikáját leginkább a francia Ecole d'Paris inspirálta, ahogy azt a korszak főművei, mint például a lappangó *A párizsi Jockey-ban* (1928), vagy az *Akrobaták* (1930) című alkotásai is mutatják. Ez utóbbi, összegző és tabló-jellegű képek azonban mind képszerkezetükben, mind pedig kompozicionális megoldásaikban a kollázsok eredményeire mutatnak vissza. A pécsi mester tudatosan építette be a magyar közönség számára ekkor még talán túl merész szemléletű műfaj eredményeit a kor hagyományos témáinak kereteibe. **Kollázsai olyan egyedülálló kísérletek, melyekkel Gábor Jenő a leginkább képes volt megközelíteni a purizmus és a Bauhaus elveinek lényegét.**

KASZÁS GÁBOR

8. Andre Lhoté: Kubista csendélet, 1917
Telefónica Collection, Madrid

9. Juan Gris: Gitar és gyümölcs, 1911-1919
magántulajdon

10. Gábor Jenő: A párizsi Jockey-ban
lappang, közli: Színházi élet, 1928. 4. 67.

